

Οἰμωγές καὶ ἀλάλητοι στεναγμοὶ ἐνὸς ἀγρυπνοῦντος Ἐπισκόπου

ΛΑΜΠΡΟΥ ΧΡ. ΣΙΑΣΟΥ*

Εἰς τοὺς παλαιούς καιρούς, ὅπου ἔχω τὴν προνομία νὰ θητεύω κάποιες δεκαετίες τώρα, ἐδιάβαζαν βιβλία γιὰ νὰ μαθαίνουν. Οἱ τρανοὶ μάλιστα δάσκαλοί τους, ὡς Ἀρίσταρχος ὁ Σάμιος, παρέδιδαν καὶ τὸν τρόπο τῆς μελέτης: «Ὅμηρον ἐξ Ὅμηρου σαφηνίζειν»! Πέτρος, ὁ δικός μας καὶ Δαμασκηνός, αὐτὸς ὁ ἄσημος τῆς Φιλοκαλίας, ὑπερψώνει τὴν παλαιὰ διδαχὴ: «Ἡ Γραφὴ ἐρμηνεύεται μὲ τὴν Γραφὴ». Πλὴν καὶ προστάσσει: «Νὰ ἐμβαίνετε ἀπὸ τὴν θύρα στὶς ἅγιες Γραφές! Μὴ φτιάχνετε δικές σας ἀνεμόσκαλες νὰ ἐμβῆτε (ὡς κλέπτες) ἀπὸ τὰ παράθυρα».

Μὲ ὁδηγὸν τὸν δίκαιο δρόμο τοῦ ἑλληνικοῦ καὶ ἐκκλησιαστικοῦ τρόπου μας ἔκυψα, Ὑψηλοὶ Προσκεκλημένοι, ἀγαπητοὶ φίλοι, εἰς τὸ προκείμενον ἔργο τοῦ Ἐπισκόπου Ναυπάκτου: Νὰ μαθητεύσω, νὰ τὸ διαβάσω μὲ τὶς δικές του κλεῖδες καὶ κριτήρια. Καὶ ἂν ἀξιωθῶ νὰ λάβω τι, νὰ τὸ ἀντιχαρίσω στὸν Πονήσαντα. Ὁ ὁποῖος μὲ ἐτίμησε μὲ τὴν βαρεῖα τιμὴ μαζί καὶ εὐθύνη νὰ εἰσηγηθῶ, ἂν καὶ μιγᾷς, γιὰ ὑψηλὸ ἐπισκοπικὸ ἐργόχειρο.

Τίτλος τοῦ ἔργου, ὑπότιτλος, ὑλικό, διάθεση, δομὴ, μέθοδος, σχῆμα, ἐξώφυλλο, χαρτί: ἐργόχειρα λεπτοφυῆ χειρῶν φιλοκαλικῶν ἀσυνήθη, καινοφανῆ, ἀρτιπαγῆ! Ὅλα; Ναί! Ἴσως ναί!

Ἄς ἀρχίσουμε ἀπὸ τὸ κριτικότερο, ὡς κινδυνωδέστερο: Ἐνας Ἐπίσκοπος, γνωστὸς εὐφήμως στὴν Ἑλλάδα καὶ διεθνῶς, μεταξὺ ἄλλων καὶ γιὰ τὸ χάρισμα τῆς γραφῆς του, ἐπιλέγει αὐτὴ τὴν φορὰ νὰ χειρισθεῖ ἓνα τεράστιο ὑλικὸ προφορικῶν παραδόσεων. Ἐρώτημα μεῖζον: Μὲ ποῖο κριτήριο θὰ ἐπιλέξει τὰ χύδην καὶ τὰ ἀτάκτως εἰρημένα; Ἀπάντηση εὐθεῖα καὶ παρρησιασμένη τοῦ ἰδίου: «Ἐμεῖς, παραβλέποντας ὅ,τι ἀρνητικὸ, προσβλέπαμε μόνο στὴ θεολογία τοῦ π. Ἰω. Ρωμανίδη καὶ

* Ὁ Λάμπρος Σιάσος διδάσκει ἀπὸ ἐτῶν στὸ Τμῆμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Α.Π.Θ. Τὸ παρὸν ἄρθρο ἀποτελεῖ Εἰσήγηση ποὺ ἐκφωνήθηκε κατὰ τὴν παρουσίαση τοῦ ἔργου τοῦ Μητροπολίτη Ναυπάκτου καὶ Ἀγ. Βλασίου κ. Ἱεροθέου, *Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὶς παραδόσεις τοῦ π. Ἰωάννου Ρωμανίδη, τόμοι Α' - Β'*, ἔκδ. Ἰ. Μ. Γενεθλίου Θεοτόκου (Πελαγίας), Ἀθήνα 2010-2011, ἡ ὁποία πραγματοποιήθηκε στὴν Ἀθήνα στὶς 19-1-2011.

τήν προσωπική σχέση του Ρωμανίδη με την θεολογία. Θαυμάζαμε δὲ τὴν ἀσκητικότητα καὶ τὴν διὰ Χριστὸν σαλότητά του καὶ ὅλη τὴν προσήλωσή του στὴν πατερικότητα».

Ἡ γραφὴ εἶναι στὸ βιβλίον. Τὸ πνεῦμα ὁμῶς τῆς φωνῆς εἶναι τοῦ γνωστοῦ μας καὶ ἀκριβοῦ δασκάλου παπα-Γιώργη Μεταλληνοῦ. Γνώρισμα τοῦ βιβλίου πρῶτον, τοῦ συγγραφέα δεύτερον. Μαζὶ καὶ κλειδί γιὰ τὴν ἀνάγνωση. Ὁ Ναυπάκτου χειρίζεται κάποιες χιλιάδες προφορικὰ fragmenta. Καὶ μπροστὰ σ' αὐτὸ τὸ ἀτακτὸ χάος δὲν συστήνει ἰδικό του ἐργαλεῖο-μέθοδο. Ἀλλὰ αὐτός, Ἐπίσκοπος ὢν, δανερίζεται ἀπὸ ἓνα πρεσβύτερο (...).

Μὲ ὁδηγὸ τὸ ἀνωτέρω κριτήριο ὁ Ναυπάκτου χωρίζει τὰ κρείσσονα ἀπὸ τὰ ἐλάσσονα. Μετὰ, εἰκάζω, λαμβάνει δύο ἐν χρήσει τίτλους: «Ἐμπειρική Θεολογία», «Δογματικὴ καὶ Συμβολικὴ Θεολογία», τοὺς συναρεῖ σὲ ἓνα, καὶ ἔτσι δημιουργεῖ τὴν «Ἐμπειρική Δογματική». Εἰκάζω ἐκ δευτέρου: Ὁ Ναυπάκτου δὲν ἐξύπνησε μίαν ὠραίαν προῖαν μὲ τὸ ὄνειρο νὰ γίνῃ καθηγητὴς ἢ συγγραφέας Δογματικῆς. Ὁ Ναυπάκτου ἀπὸ ἐτῶν μαθητεύει στὸν Ρωμανίδη. Αὐτὴ ἡ μαθητεία, μαζὶ μὲ ἄλλες, τοῦ ἔθρεψαν τὸν ποιμαντικὸ καὶ συγγραφικὸ λόγο. Καὶ τώρα, πρᾶγμα τίμιον, τιμᾷ τὸν διδάσκαλόν του. Μάλιστα τὸ ἐσχεδίασε ὡς μνημόσυνο γιὰ τὰ δέκα χρόνια ἀπὸ τῆς ἐκδημίας του. Εἶπα: εἰκασίεις δύο. Κἂν μία δὲν ἀποβαίνει πειστικὴ σὲ ὅποιον διαβάσει ἀργά, ὑπομονετικὰ τὸ δισσὸ βιβλίον. Ὅπερ καὶ ἔπραξα.

Εὐτυχῶς, ὅταν ἐφώτιζαν τὰ Φῶτα, ἤρα μαζὶ καὶ ἄκουσα σχῆμα θεσπέσιο ποὺ φωτίζει -θαρρῶ- τὸ διάβασμα τοῦ βιβλίου: Λέει τὸ ἰδιόμοελο γιὰ τὴν Βάπτισή τοῦ Χριστοῦ: «...ἐπίγειον τὸ φαινόμενον, καὶ ὑπὲρ τοὺς οὐρανοὺς τὸ νοούμενον...»! Τὸ ἀπέσπασα, λοιπόν, (ἀναγνωστικῆ ἀδειᾷ) ἀπὸ τὰ τρισάγια Θεοφάνεια καὶ τὸ ἔφερα τροπικῶς στὴν γραφὴ τοῦ Ναυπάκτου. Τὸ συνοψίζω: Ὁ Ἐπίσκοπος Ναυπάκτου ἔγραψεν ἀληθῶς καὶ ἀκριβῶς αὐτὸ ποὺ λέει τὸ ἐξώφυλλο. Δηλαδή δογματικὴ θεολογία. Πλὴν, αὐτὸ εἶναι τὸ φαινόμενο. Κάτωθεν αὐτοῦ κρύπτεται ὁ νοῦς τῆς γραφῆς του. Ὅπως συμβαίνει σ' ὅλες τὶς γραφές, καὶ ἰδιαζόντως στὶς ἱερές. Καὶ ὅπως σύν-ἐπί-θεματίζει Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης.

Γνωρίζοντας μετρίως τὸν Ρωμανίδη, διδάσκαλο καὶ διδασκαλία, ἐπίσης καὶ τὸν ἐπίσκοπο Ἰερόθεο, ἔχοντας μελετήσει πάντως καλῆ τῆ προαιρέσει τὸ προκείμενο ἔργο, ἔχω τὴν διαίσθησις ὅτι μοῦ χαρίσθηκε νὰ ψηλαφήσω, νὰ ἀκούσω ἀπὸ τὶς ὑπὸ ῥεῖες τοῦ ὄρους, ἐκεῖ ὅπου ἴστανται περιδεεῖς οἱ μὴ ἠξιωμένοι, τὸ νοούμενο τοῦ δισσοῦ βιβλίου. Ἡ βραχύλεκτη μαζὶ καὶ κρυφίμυστη θησαύριση-κατάθεσή του γίνετα πεντακόσιες σελίδες μετὰ τὴν ἐκκίνηση σὲ τέσσερις διάδοχες διατυπώσεις.

«Ἡ μέθεξις τοῦ μυστηρίου τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ γίνετα μὲ τὸν συνδυασμὸ τῶν Μυστηρίων καὶ τῆς ἀσκήσεως». Ἰδοῦ, λοιπόν, ὁ ἔσω νοῦς, ὁ κεκρυμμένος σκοπὸς τοῦ ἔργου. Ποῦ κρύπτεται μαζὶ καὶ φανερόνεται,

ήγουν ξενοδοχεῖται, σὲ ἓνα ἄσημο σμικρὸ κεφάλαιο ἐπτάμισης καὶ μόνον σελίδων. Τὸ ὅποιο ὁμως περιέχει τὸ παραδοξότερο γεγονός τῆς λογικῆς καὶ τῆς καθόλου ἱστορίας: “Τὸ μυστήριον τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ”.

Ἐξ αὐτοῦ λοιπὸν ἐγράψαμε ἄτεχνη ζωγραφία δευτέρα: “Ὅλο τὸ δισσο βιβλίον, ἓνας σταυρός. Καὶ στὰ πόδια τοῦ Σταυροῦ ἀγρυπνῶν ἓνας Ἐπίσκοπος. Ποῦ θρηνεῖ ὀλοφυρόμενος, ποῦ οἰμῶζει ὀδυρόμενος οἰμωγῆς ἀσταμάτητες. Πλὴν καὶ θαυρορεῖ, καὶ ἐλπίζει, καὶ ἀνίσταται. (...) Οἱ οἰμωγῆς εἶναι οἱ κλαυθμοὶ καὶ τὰ δάκρυα ἑνὸς Ποιμένα πάνω στὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Ποῦ ἐμφανίζει ἐμφανῆ τὰ συμπτώματα τῆς προ-κωματικῆς ἀφασίας, σὲ ὅλα σχεδὸν τὰ φαινόμενα ἐπίπεδά του:

- ιερουργίες ὡς μαγεῖες,
- ἐξορκισμοὶ καὶ βαπτίσεις πρὸς τὸ θεαθῆναι,
- κατηχητικὰ ποῦ φορτώνουν τὴν λογικὴ καὶ σκοτίζουν τὸν νοῦν,
- ἠθικισμοὶ καὶ εὐσεβισμοὶ μὲ τὸν τρόπο τῆς ἀκάρπου συκῆς,
- θεολογικὲς σχολῆς ποῦ παράγουν θεολόγους μὲν, πλὴν ἀθεολογήτους,
- λειτουργία ἐπισκοπικῶν συνόδων ὡς τυπικῶν σχημάτων καὶ συνελεύσεων,
- ἐκλειψη ἀνησυχαστικῆς θεραπευτηρίων, θεραπευτῶν, θεραπευομένων (ἢ μείωσή τους ἀπὸ τὸ 85 στὸ 15, 10, 5%).

Παρένθεση ἐξηγητικὴ τοῦ ὑπότιτλου, τῆς μεθόδου, τῆς ἐπίκλησης Ρωμανίδη. Ὁ Ἐπίσκοπος Ναυπάκτου, ἂν καὶ δεινὸς τῆς πνευματικῆς διαγνώσεως, δὲν καταθέτει προσωπικὲς ἰατρικὲς ἀκτινο-γραφήσεις. Ἀντιθέτως προσφεύγει σὲ πρεσβύτερο καὶ καθηγητὴ τοῦ αὐτοῦ Σώματος. Ὁ ὅποιος τὰ ἱστοροῦσε παρρησίᾳ ἐν ὄσφ ζοῦσε (ἴσως καὶ σὲ αὐτὸ νὰ ὀφείλεται ποῦ ἔφυγε μὲ ἐπιτίμηση). Καὶ βάζει τὴν φωνὴ αὐτοῦ τοῦ ἀτίθασου Καλπαδόκη νὰ τὰ ἀνιστορήσει καταλεπτῶς. Ἀκριβέστερα: νὰ τὰ ἀνιστορεῖ ἀκαταπαύστως στὸ διηνεκές. Ὡστόσο, κὶ ἐπειδὴ οἱ οἰμωγῆς τοῦ Ἐπισκόπου (ποῦ ἀγρυπνεῖ, ποῦ γίνεται ἐξ ὕπνου) ἐξαγορεύονται δημοσίᾳ καὶ παρρησίᾳ, γιὰ αὐτὸ τοῦ χαρίζεται -αἰσθάνομαι- ἢ ἀπὸ τοῦ Σταυροῦ παραμυθία ἅμα καὶ ἐλπίδα. Στὸ δισσο βιβλίον λαμβάνουν τὴν ἡδεῖα μορφή «στεναγμῶν τῶν ἀλαλήτων»!

Ἄς ἐγγίσουμε καὶ στὸ φαινόμενο καὶ στὸ νοούμενο. Ὁ Ἐπίσκοπος Ναυπάκτου ἐσχέδιασε δέκα μείζονα κεφάλαια Δογματικῆς. Τύποις ἀκολουθεῖ τὴν πανεπιστημιακὴ θεματικὴ. Καὶ πλεῖον αὐτῆς ἐμπιστεύεται τὴν δωρικὴ κοφτὴ δομὴ τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, ἰδίᾳ στὸν Β΄ Τόμο.

Ἐνῶ ὁμως φαίνεται νὰ βαδίζει τὴν πεπατημένη, ὡστόσο ἀναποδίζει καὶ τὴν τροφοδοσίᾳ καὶ τὴν στήριξη καὶ τὴν ἱεράρχηση. Παθαίνει καὶ αὐτὸς τὸ πάθος τοῦ Ἰορδάνου. Ὁ κεντρικὸς, ὁ σταθερὸς ἄξων ποῦ φέρει καὶ κυλῖει τὶς ὀκτακόσιες πενήντα σελίδες ἤμπορεῖ νὰ πυκνωθεῖ σὲ μία ἀπλή πρόταση: «Προηγεῖται τὸ ἐμπειρικὸ γεγονός τῆς αὐτοφανέρωσης τοῦ Θεοῦ στους κεκαθαρμένους Προφῆτας, Ἀποστόλους καὶ Ἁγίους, καὶ ἔπεται ἡ καταγραφή αὐτῆς τῆς φανέρωσης-ἀποκάλυψης μὲ κτιστὰ

ρήματα και νοήματα. Κορύφωση και ύψιστη μορφή της Θεοφανείας, ή Πεντηκοστή και γενέθλιος εν ταυτώ του Κυριακού Ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος».

Ὡς ἐδῶ τὰ πράγματα φαίνεται νὰ παρουσιάζονται μὲ τὸν γνωστὸ στὴν ρωμανίδα ἀνάγνωση τρόπο. Ὅταν ὁμως ἐμβαινοῦμε στὴν καρδιά τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Σώματος, τότε διαπιστώνουμε ὅτι ἀνεπαισθήτως μᾶς ἔχει ζωογρήσει ἡ σαργάνη καὶ τὸ δίχτυ τοῦ Ἐπισκόπου. Τὸ κεφ. «Ἡ Ἐκκλησία ὡς σῶμα Χριστοῦ καὶ κοινῶνία θεώσεως» καλύπτει διακόσιες σελίδες (1/4 περίπου τοῦ ὅλου ἔργου). Καὶ ἐξ αὐτῶν: ὀγδόντα σελίδες (1/10 περίπου τοῦ ὅλου ἔργου) περιέχουν τὴν (φιλοκαλική) διδασκαλία «Περὶ πνευματικῆς τελειώσεως» (δηλ. κάθαρση /φωτισμός /θέωση) καὶ μόνον πενήντα ἢ τριάντα ἢ εἴκοσι ἀναφέρονται στὰ μυστήρια - ἀκριβέστερα σὲ τρία: βάπτισμα, χρισμα, θ. εὐχαριστία.

Στὸ κεφάλαιο αὐτὸ ψηλαφοῦμε ἀνάγλυφη τὴν νοούμενη σκοποθεσία τοῦ ἔργου, ὅ,τι δηλαδὴ σχεδὸν ἱεροκρυφίως λέχθηκε στὸ κεφ. «Περὶ Σταυροῦ» σχετικὰ μὲ τὰ μυστήρια καὶ τὴν ἄσκησι. Ὁ Ναυπάκτου τολμᾷ θαρσαλέως καὶ ἐπιχειρεῖ δυσεπιχείρητον ἄθλο:

– ἀξιοποιώντας τὸν διδάσκαλόν του Ρωμανίδη ὀλοκληρώνει ὅ,τι ἐκεῖνος δὲν ἐπρόκαμε,

– εἰσάγει (ἀκριβέστερον, μῆπως ἀναστηλώνει;) τὴν ἀσκητικὴ - ἡσυχαστικὴ (ἐμπειρικὴ) παράδοσι,

πρῶτον:

σὲ ὅλα ἀνεξαιρέτως τὰ καθιερωμένα ἀπὸ αἰώνων κεφάλαια τῆς ἐκκλησιαστικῆς θεολογίας, ἰδίᾳ τῆς δογματικῆς,

δεύτερον:

στὸ μέσον του ἐκκλησιαστικοῦ σώματος, δηλαδὴ στὰ ἱερὰ μυστήρια.

Διακινδυνεύοντας τὴν ἔκφρασι, θὰ τολμοῦσα νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι τὰ ἱερὰ μυστήρια, πὺ ἀκολουθοῦν στὸ βιβλίον, ἐρμηγνέονται πλέον μὲ τὰ τρία στάδια τῆς πνευματικῆς τελειώσεως πὺ προηγοῦνται! Ἐπειδὴ τὰ σχετικὰ ἀπορήματα πὺ προκύπτουν μὲ ξεπεροῦν, τὰ παραδίδω στοὺς εἰδικὸς δογματολόγους. Τὸ κατ' ἐμέ, σπεύδω σ' ἓνα μικρὸ στάσιμον, νὰ πάρουμε δύο ἀνάσεις βιβλιογραφικῆς.

Γιὰ νὰ ἀναποδίζονται τὰ ὕδατα τοῦ Ἰορδάνη, τεκμαίρεται ὅτι ὁ Ἐπίσκοπος Ναυπάκτου Ἰερόθεος παρακολουθεῖ ἀπὸ κοντὰ τὶς πανεπιστημιακῆς συζητήσεως περὶ θεσμοῦ ἢ χαρίσματος στὴν Ἐκκλησία. Καὶ πάντως μὲ ὅσα ἐσχέδιασε καὶ ἔγραψε στὴν «Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ» λαμβάνει ξεκάθαρη θέση. Μὲ τὸν ἴδιο τρόπο -ἐκτιμῶ- δίδει ἀπάντησι καὶ στὴν βιβλιογραφικὴ ἄποψη ὅτι ἡ μοναχικὴ παράδοσι παρέχει τὸ πρωτεῖο στὶς ἀτομικῆς ἀσκητικῆς ἐπιδόσεως καὶ ἀφήνει δευτέρω τὴν ἔνταξι καὶ λειτουργία στὴν ἐκκλησιαστικὴ μυστηριακὴ ζωή.

Ἐπειδὴ ὁ χρόνος μοῦ παραχωρήθηκε ὀρισμένος, ἄς σπεύσουμε νὰ ἀναδείξουμε δύο κεντρικὲς, κατὰ τὴν κρίση μας, θέσεις τοῦ ὅλου ἔργου. Καὶ οἱ δύο ἔχουν ἓνα κοινό: διατυπώνονται μὲ δύο μέλη σὲ ὀξεῖα διαστολή. Ἀρχίζω ἀπὸ τὸ δεύτερο κατὰ τὴν σειρά τῆς ἐμφάνισής του στὴν Δογματική. Πρόκειται γιὰ τὴν ὀξεῖα διαστολή νοῦ καὶ λογικῆς. Ὅλο τὸ ἔργο θεμελιώνει καὶ οἰκοδομεῖ τὴν ἐμπειρικὴ ἐκδοχὴ τοῦ θεολογεῖν στὴν παρὰ Θεοῦ φώτιση τοῦ ἀνθρωπίνου νοός. Αὐτὸ καθίσταται δυνατὸ καὶ χαρίζεται, ἀφοῦ προηγουμένως καθαρθεῖ ὁ νοῦς ἀπὸ τρία πράγματα:

- ἀπὸ τὴν λογικὴ (λογισμούς),
- ἀπὸ τὰ πάθη
- καὶ ἀπὸ τὸ περιβάλλον.

Ἐπιτρέψατέ μου τὴν ὁμολογία, μαζὶ καὶ εὐχαριστία. Ἄν καὶ διαβάζω χρόνια τώρα τὰ σχετικὰ θέματα ἀπὸ τὶς πηγές, ἂν καὶ ἔχω ἀποκτήσει κάποια μικρὰ ἐξοικείωση μὲ τὰ φιλοσοφικὰ ἰσότοπα (ἀπ' ὅπου καὶ οἱ σχετικοὶ ὄροι), ὥστόσο μόλις τώρα, δηλαδὴ ἀντιπροχθές, ἐσυλλάβισα αὐτὴν τὴν δύσκολη νηπτικὴ ἀλφάβητο. Καὶ ξανά ὁμολογῶ, γιὰ ἓναν τοῦπίκλην μὲν καθηγητὴ, τῷ ὄντι δὲ θηρευτὴ κενοδοξίας, εἶναι ἀλφάβητος ζῶρικος.

Γιὰ τὸ τέλος τῆς Εἰσήγησής μας κρατήσαμε, χάριν ἀντιδόσεως καὶ εὐχαριστιῶν, τὴν πρώτη, τὴν πανταχοῦ παροῦσα θέση καὶ βεβαιότητα τοῦ ἔργου.

Τόσον ὁ μακαριστὸς Ρωμανίδης ὅσον καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ναυπάκτου διαστέλλουν μὲ ὀξύτατο τρόπο τὴν «ἐμπειρικὴ - ἐκκλησιαστικὴ - θεολογία» ἀπὸ τὸν στοχασμό, ἄλλως τὴν «στοχαστικὴ θεολογία». Ἐπιτρέψατέ μου νὰ εἰπῶ δύο λόγια ἐπιπρόσθετα γι' αὐτὸ τὸ θέμα.

Ἡ ὡς ἄνω διαστολὴ ἔχει μία ἰδιοτυπία. Δηλαδὴ σηκώνει ἓνα ἑτεροβαρὲς φορτίο: τὸ ἓνα μέλος, ἡ ἐμπειρικὴ θεολογία, εἶναι μονοειδής, σταθερά, ἡ αὐτὴ εἰς τοὺς αἰῶνας: Ὁ αὐτὸς Τριαδικὸς Θεὸς ἀποκαλύπτεται μέσα στὴν ἱστορία στοὺς κεκαθαρμένους φίλους του καὶ φανερώνει τὰ αὐτὰ πράγματα. Ἡ συγκεκριμένη, λοιπόν, ἐμπειρικὴ θεολογία δὲν ἔχει καμμία σχέση μὲ τοὺς περὶ Θεοῦ στοχασμοὺς τῶν παντοίων ἀνθρώπων.

Ἡ ὡς ἄνω θέση, ἂν καὶ ἐπαναλαμβάνεται ἀμέτρητες φορὲς μέσα στοῦ ἔργου, γνωρίζει μία θαυμαστὴ, δηλαδὴ, ἀσυνήθη πολυειδέα. Ἐνῶ κάθε φορὰ ὡς στοχασμὸς θεωρεῖται πάντοτε μία ἀνθρώπινη λογικὴ κατασκευὴ, ἐν τούτοις αὐτὸς ἀποδίδεται σὲ διαφορετικὴ κατασκευὴ. Ἄς κατατάξουμε σὲ εἶδη τὶς πιὸ ἐνδιαφέρουσες, αὐτὲς μὲ τὶς πυκνότερες ἀναφορές:

- στοχασμοὶ φιλοσόφων, ἰδίᾳ πλατωνικῶν καὶ νεοπλατωνικῶν, μὲ ἐσώτερο σκληρὸ πυρῆνα τὰ ἀρχέτυπα,
- στοχασμοὶ θρησκευτικοὶ πασῶν τῶν ἐποχῶν,
- στοχασμοὶ ἑτεροδόξων, δυτικῆς, ἰδίᾳ φραγκικῆς προέλευσης,

- στοχασμοί αίρετικῶν ὀνομαστῶν, παλαιῶν τε καὶ νέων,
- στοχασμοί καθηγητῶν θεολογίας σὲ δυτικὰ Πανεπιστήμια,
- στοχασμοί καθηγητῶν ὀρθόδοξης θεολογίας ποὺ ἐπηρεάζονται ἀπὸ τὴν δυτικὴ θεολογικὴ ἔρευνα,
- στοχασμοί διανοητῶν παντὸς τόπου καὶ χρόνου.

Κρίνοντας ἀπὸ τὴν συχνότητα τῶν σχετικῶν ἀναφορῶν, συμπεραίνει κανεὶς ὅτι τὸσον ὁ πρεσβύτερος Ρωμανίδης ὅσον καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Ἱεροθέος ταξιθετοῦν στὴν θέση «δύο» (μετὰ τὸν ἐξαποδῶ) αὐτὸν τὸν κίνδυνο ἢ ἐχθρὸ γιὰ τὴν ἐμπειρικὴ-ἐκκλησιαστικὴ θεολογία (τὸ ὑπαινιχθήκαμε ἤδη ἐνωρίτερα μὲ τὶς ἀνεμόσκαλες Πέτρου τοῦ Δαμασκηνοῦ).

Εἰς αὐτὴν, λοιπόν, τὴν καίρια θεολογικὴ-θεραπευτικὴ διάγνωση μαζί καὶ βάση τοῦ ἔργου, ἃς μοῦ ἐπιτραπεῖ νὰ συνεισφέρω ἓνα παλαιὸ ὄβολο. Τὸν ἔλαβα ἀπὸ τὴν διαμάχη τοῦ κακοδόξου Βαρλαάμ πρὸς τὸν ἅγιο καὶ Ἐπίσκοπο Γρηγόριον τὸν Παλαμᾶ. Κατὰ τὶς ἀνταλλαγές, λοιπόν, γραπτῶν ὁ Βαρλαάμ ὀδηγήθηκε νὰ ὑποστηρίξει ὅτι καὶ οἱ ἔξω σοφοί (κάποιοι ὀνομαστοὶ ἀρχαῖοι ἔλληνες φιλόσοφοι) «εἶναι φωτισμένοι παρὰ Θεοῦ». Αὐτὴ ἡ ἄποψη τοῦ Βαρλαάμ ἐξόργισε ἀπαθῶς τὸν ἅγιον Ἐπίσκοπο. Ὁ ὁποῖος ἐν τῇ διακρίσει μαζί καὶ ἐν τῇ μακροῦ παιδεύσει του ἐννόησε καὶ ἐμέτρησε τὸν κίνδυνον. Καὶ σπεύδει νὰ καταθέσει μία ἀπὸ τὶς μνημειωδέστερες κριτικὰς ἀναγνώσεις τῆς ἔξω σοφίας.

Ἐξ αὐτῆς ἐνδιαφέρει τὸ θέμα μας ἡ ἀκόλουθη διάγνωση Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: οἱ ἔξω σοφοί, ὅταν ὀμιλοῦν περὶ Θεοῦ, λαμβάνουν ἐνίστε ὑπὸ τοῦ διαβόλου καὶ ἐμπειρικὴ ἔμπνευση-φώτιση. Δίκην μάλιστα δείγματος ἢ δῆγματος ἀναφέρεται ἀπὸ τὸν Παλαμᾶ ὁ ὄφις-δράκων τοῦ Πλωτίνου καὶ συγκεκριμένες ψευδο-φωτοφάνειες Πλωτίνου καὶ Πρόκλου.

Τὸ γεγονός εἶναι γνωστὸ βεβαίως στὸν πολυῖστορα Ρωμανίδη, κρίνοντας ἀπὸ κάποιους ἀπόηχους ποὺ ὑπάρχουν σὲ δύο προφορικὰ fragmenta καὶ περιλαμβάνονται στὸ βιβλίο. Ἐκ τῆς παλαμικῆς λοιπὸν διαγνώσεως ὀρμώμενοι, προσφέρουμε τὸν συμβολικὸ μας ὄβολο στὸ προκείμενο ἔργο: Δηλαδή, ἐνῶ στὶς πλείονες τῶν περιπτώσεων ἡ διαστολὴ καλῶς ὀρίζεται μεταξὺ ἐμπειρικῆς παρὰ Θεοῦ καὶ στοχαστικῆς παρὰ ἀνθρώπων θεολογίας, σὲ κάποιες εἰδικές περιπτώσεις ἡ διαστολὴ πρέπει νὰ ζωγραφεῖται βιαιότερη: ἢ ἀπὸ θεοῦ φωταυγῆς ἐμπειρικὴ θεολογία ἐξ ἐνός, παλαίει καὶ νικά τὴν ἐξίσου ἐμπειρικὴ πλὴν δαιμονικὴ σκοτόμαινα ἐξ ἐτέρου.

Ἵπογραμμίσουμε ἐμφαντικότερα αὐτὸ τὸ σημεῖο, διότι καὶ ἐμεῖς οἱ δάσκαλοι (ὅπως καὶ οἱ Ἐπίσκοποι) πονᾶμε γιὰ πράγματα ποὺ αἰμάσσουν τὸ ἐκκλησιαστικὸ σῶμα. Κι ἀρχίζει νὰ μᾶς πιάνει ἰδρωτὰς κρυός, ὅταν σὲ βίβλους περιοδικές τῆς “ἐπίσημης Ἐκκλησίας” δημοσιεύονται ἄρθρα ἀπὸ ἐπιστήμονες θεολόγους, ποὺ ἀποφαίνονται χωρὶς αἰδῶ ὅτι οἱ σωστοὶ δογματολόγοι ὀφείλουν παρεκτὸς τῶν

ἀγίων Πατέρων νὰ μελετοῦν ἰσοτίμως πρὸς αὐτούς, ὅπως δὴ, καὶ νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ ἔργα τῶν κακοδόξων καὶ αἰρετικῶν.

Ἐπιτρέψατέ μας τὴν διάγνωση: αὐτὸ πὸν ἀκούσατε ἔχει πρὸ πολλοῦ μετακομίσει ἀπὸ τὸν ἀνθρώπινο ἢ ἐπιστημονικὸ στοχασμὸ. Αὐτὸ ὀδεύει μεϊσσιον, ἴσως καὶ πορεύεται πλησίστιον πρὸς τὴν δαιμονικὴ παρενόχληση.

Ἐρώτημα πρὸ τῆς ἀποφωνήσεως: «Θὰ ἐπιτύχει τὸν στόχον τῆς ἡ «Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ»; Ἀπάντηση: Ἐνας Θεὸς τὸ ξέρει! Ἐξ ἐπόψεως κυκλοφορίας εἶναι περυσότερον ἀπὸ βέβαιον. Ὅμως ἡ «Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ» δὲν ἐξαντλεῖται στὸν πεζὸ στόχο τῆς κοσμικῆς ἀγορᾶς. Ἡ ἐπιτυχία τῆς κρίνεται οὐχὶ ἐκ τῆς κυκλοφορίας, ἀλλὰ κρίνεται ἐκ τῆς ἄνω-φορίας. Ἡ «Ἐμπειρικὴ Δογματικὴ» τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Ναυπάκτου κυρίου Ἱεροθέου

- θὰ ἐπιτυγχάνει, κάθε φορὰ πὸν κάποιο πλάσμα τοῦ Θεοῦ θὰ βαπτίζεται ἡτοιμασμένον, ἔχοντας ἀσκηθεῖ καὶ καθαρθεῖ, ὀδεύοντας πρὸς τὸν ἄνωθεν φωτισμὸ!

- θὰ ἐπιτυγχάνει, κάθε φορὰ πὸν ἕνας ἀπλὸς ἱερουργὸς θὰ θεραπεύει καὶ θὰ φωτίζει μὲ τὸ ἄλλο φῶς!

- θὰ ἐπιτυγχάνει, κάθε φορὰ πὸν θὰ πέφτει ὁ κληρὸς καὶ ἔτσι θὰ ἐκλέγεται ἐπίσκοπος οὐχὶ ἀπὸ λίστα ANAMONHΣ, ἀλλὰ ἀπὸ σπήλαια, ἀπὸ τίς ὀπὲς τῆς ΓΗΣ!

Ἀντὶ ἐπιλόγου, δύο εὐχὲς καὶ μία ἄσκηση. Ὅσοι πιστοί, συνεχίζετε νὰ διαβάσετε ἐν ἀφελότητι καρδίας τίς ἱεροπρεπεῖς καταθέσεις καὶ τοὺς ἄθλους τῶν παλαιῶν μας καὶ νέων παλαιστῶν. Ὅσοι δύσπιστοι, ὅσοι διερευνητικοί, ὅσοι διυλιστικοὶ τοῦ κώνωπος ὡσάν τὸν ὀμιλοῦντα, λάβετε γιὰ τὸ κελλίον σας ἄσκηση, μικρὰν, ἔσπερινή! Ἀναγνώσατε τὸν βίον Ὀσίου Μαξίμου τοῦ Καυσοκαλύβη. Ἐν ᾧ βίῳ περὶ ἀρπαγῆς νοὸς καὶ πάλιν συλλογῆς τοῦ νοῦ καὶ εὐκολοκατανύξεως τὰ κάλλιστα μεταξὺ δύο Ὀσίων διαμείβονται (Συναξάριον Μηνὸς Ἰανουαρίου εἰς τὰς 13).